

ТАНЕКЕ

ISSN 0134-2266

1989

12

Jõulud

LEELO TUNGAL

Jõulud on lõhnavad pühad. Lõhnavad praeahjus surisevad tanguvorstid või sealiha — parematel aegadel mõlemad korraga. Lõhnavad hapukapsad ja piparkoogid. Jah, isegi siis, kui piparkoogipoisid, -südamed ja -notsud veel plaadisoojadena väikeste kokkade suhu kaovad, jõuavad nad nii kööki kui tubadesse oma mõnusa hõngu jätta.

Kuid ega üksnes söödavad asjad lõhna. Jõulupühade põhilõhna levitab ikka see, mille kohta vanarahvas ütleb: «Tuleb kui saks, läheb kui sant.» Kuusk — muidugi on kuusk see peamine jõuluhõngu tekitaja! Eriti ilusad on jõulukuused, mida ehivad lapsed. Täiskasvanutel ei tule see töö pooltki nii hästi välja. Mäletan, kui mõnus oli väikesest peast kuuseehteid välja võtta karbist, kus need aasta läbi olid oodanud. Ükshaaval said kuuseokstele kinnitatud kuldmunad, hõbepähklid ja karralõngad, mida vanainimesed ingljuusteks kutsusid. Ikka tundus, et teiste laste kuuskedel olid uhkemad ehted... Vanasti, kui minu ema veel väike oli, ehiti taludes jõulukuuski õunte, präänikute, kompvekkide ja pähklitega. Küllap siis läks pärast pühi ehte koristamine eriti lõbusasti.

Jõulud on säravad pühad. Särab kuusk, säravad küünlad, säravad laste silmad.

Jõulud on südamlikud pühad — ei siis sobi tülitseda ega näägelda. Koguni vaenutsevad sõjaväed teevad jõulude ajaks vaherahu, mis siis veel

rääkida sugulastest või sõpradest. Kui kodu on korras, küünlad polevad ja jõulutoidud auravad, ega siis tulegi tahtmist kõva häält teha. Raadiost ja telerist kõlavad jõululaulud ja mõnele neist kaasa lauldes tuleb iseäralik pühadetunne: tahaks ühtaegu nii naerda kui nutta.

Minu ema käis talulapsena igal jõuluööl laudas loomadele teiba viimas. Lehmad-lambadki olevat sel ööl kuidagi eriliselt ärevil olnud. Hobusel olnud niisugune näoilme, et kohe-kohe ütleb ta midagi inimkeeles. Pühadefoidud jäeti jõuluöök lauale: arvati, et kadunud esivanemate vaimud tulevad sel ajal kodutalu kaema.

Aga kui mina mudilane olin, ei oodatud jõululaupäeval vaime, vaid kardeti hoopistükkis kurje kontrollijaid. Enne küünalde süütamist tuli kardinad tihedasti akende ette tõmmata, et keegi väljast sisse piiluda ei saaks. Kui uksele koputati, kustutati küünlad ja peideti kuusk kiiresti kuhugi kõrvalisse kohta. Oli niisugune aeg, mil jõulupühade pidajad said karmilt karistada. Jõuluvanast ei saanud siis juttugi olla. Oi, kui suur pahandus oli, kui mõni pisike koolilaps näärिताati jõuluvanaks kutsus! Paistab, et nüüd on lood vastupidi: mõnigi mudilane kipub jõululaupäevast kingitoojat näärivanaks nimetama. Aga ega jõuluvana seepärast pahanda. Eks tema ju tea kõige paremini seda, et jõulude ajal ollakse üksteise vastu nii head kui vähegi võimalik. Oleme meie ka!

Jõuluöö

IRA LEMBER

SEL ÕÖL MEIE TUNNEME
HELLA VAIKUST,
AEG-AJALT VAID KIRIKU-
KELLA KAIKU.

SEL ÕÖL SUURT IMET
SA HOOMAD JA NÄED:
KÕIK METSLOOMAD OLEKS KUI
ÜHEST TÕUST,
SÕÖB KISKJA-HUNT TALLEGA
ÜHEST NÕUST.

SEL ÕÖL TULEB KÕIGILE
ANDEKS ANDA,
ON HINGE SEES RUUMI VAID
RÕÖMU KANDA,
SEST ON JU JÕULUD,
ON JÕULUÕÖ
JA TAEVAS HELENDAB
TÄHTEDEVÕÖ.

Jõuluvana...

LEELO TUNGAL

JÕULUVANA LAPSELASTEL
KÜLL VÕIB ELU OLLA HEA—
JÕULUVANA LÄHEDASTEL
KINGIMÄED ON ÜLE PEA.

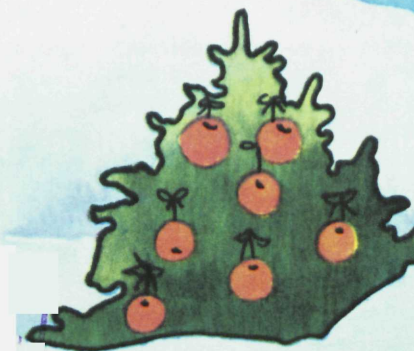
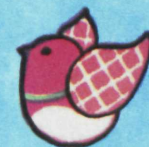
SEAL ON UISKE, SEAL ON SUUSKI,
ISEKÄIYVAID NUKKUSID...
IGAS TOAS ON KÕRGEID KUUSKI,
MIS KUI TAEVAST KUKKUSID.

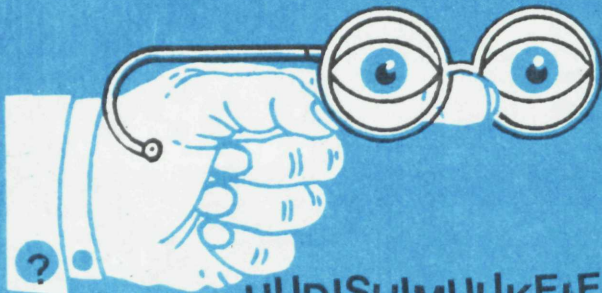
IGAS TOAS ON KOMMIKUHI,
NURGAS MANDARIINIMÄED.
IMEASJU ENNE PÜHI
JÕULUVANA MAJAS NÄED.

ENT KUI RUTTAB JÕULUVANA
KINKIDEGA MINEMA,
LAPSELAPSED VIST NIISAMA
JÄÄVAD PÕIALT IMEMA!

Illustreerinud REGINA LUKK

UUDISHIMULIKELE

KUS KASVAVAD MAAILMA KÕRGEIMAD PUUD?

Kõrgeim okaspuu, meie männi sugulane mammutipuu kasvab Ameerika Ühendriikides Kalifornia rahvuspargis. Seda hiiglast kutsutakse kindral Schermaniks. Puu on 83,8 m kõrge, tema ümbermõõt 1,5 m kõrgusel maast on 34,9 m ja tüve läbimõõt 11 m. Tumepruun koor on kohati 60 cm paksune. Arvatakse, et sellest puust saaks valmistada 5 miljardit tulefikku.

Maailma kõrgeim lehtpuu, 99 m kõrgune eukalüpt, kasvab Tasmaania saarel Austraalia Ühedal.

Illustreerinud HILLAR METS

MISSUGUNE LOOM JOOKSEB KÕIGE KIIREMINI!

Lühimaajooksus saaks esikoha gepard, kes elab Turkmeenias, Iraanis ja Afganistanis. Tema võib läbida 500 m kiirusega 95–100 km tunnis. Pikamaajooksus tuleks esimeseks antiloo, kes elab Põhja-Ameerikas. Tema suudab joosta kiirusega kuni 56 km tunnis. Veeloomadest on kiireim mõökvaal, kes võib ujuda kiirusega 55 km tunnis.

Illustreerinud JARONA ILO

INJE RAND

KÄSITÖ

«Liisu on üks hakkaja ja oskaja tüdruk,» kiitis Prita ema alati. Ka seekord osutus ta ütlus tõeks. Sünnipäevaks kinkis Liisu Pritale väikese omaküpsetatud koogi ja triibulise omakootud nukuteki.

«Oi, kui ilusasti oskab Liisu kududa,» hüüatas Prita ema.

«Äkki Triinu või ema aitasid teda?»

«Ei,» vastas Prita, «ma olen ise näinud, kuidas ta koob. Keegi ei aita teda.»

Ja see asjaolu tegi Prita pisut nõutuks ning kurvaks, sest tema ei osanud veel hästi kududa. Tõsi küll, esimese rea sai ta päris korralikult valmis. Kuid pahempidi rea pidi ema tegema, sest sellega Prita hakkama ei saanud. Nii nemad kudusid — Prita ühe rea, siis ema, jälle Prita, jälle ema ja sedaviisi senikaua, kuni asi valmis sai.

Prita kõndis mureliku näoga ringi. Ka Liisu sünnipäev hakkas peagi kätte jõudma ning temagi tahtis kingituseks

teha midagi eriti toredat ja ilusat.

«Ma ei taha jälle mõnda kaarti või järjehoidjat teha, neid on tehtud küll ja küll,» kurtis Prita. «Ma tahaksin midagi lõngast teha,»

«Tee lõnganukk,» pakkus ema.

«Lõnganukk on tita-asi. Tahaksin ka kududa, aga see ei tule mul ju välja!» ohkas Prita südamepõhjast.

«Mida sa heegeldamisest arvad?» küsis ema.

«On see keeruline?» päris Prita umbusklikult.

«Ei, mitte eriti,» lausus ema, «lapsele igatahes lihtsam kui kudumine.»

«Näita siis ette,» nõustus Prita. Heegeldamine hakkas tal algusest saadik hästi minema. Prita harjutas pisut ning otsustas siis, et heegeldab ema kaasabil Liisule käevõru. Sellega sai ta ühe õhtu jooksul hakkama. Ema õpetas, kuidas teist värvi lõngast veel pits äärde heegel-

KÕMEISTRID

dada. Käevõru tuli vapustavalt kaunis. Kui Prita selle õigel päeval Liisule üle andis, läksid Liisu silmad pärani. «Kas see on su enda tehtud?» küsis ta. «Jah,» vastas uhkusest tulvil Prita napi-sõnaliselt.

«Mõtles, kui ilusti sa heegeldada oskad,» imetles Liisu.

«Mina küll ei oska.»

«Oh, see on lihtne,» sõnas Prita. «Mina ei oska jälle hästi kududa, aga sina oskad.»

«Kas tahad, ma koon su nukule mütsi?» küsis Liisu.

Prita noogutas ja pakkus omakorda: «Aga tahad, ma heegeldan sulle laudlina?»

«Jaa,» naeratas Liisu, «ja mina koon sulle jällegi pärise kindad, eks!»

Liisu sõnad panid Prita heldima — pärise kindad! Ta lausus, endas kordagi kahtlemata: «Võiksin sulle heegeldada

pärise seeliku!»

«Ja mina sulle kampsuni kududa, hästi ilusa värvilise mustriaga,» arvas Liisu. «Oi, kas tõesti?» rõõmustas Prita. «Kujuta ette, mida me kõik teineteisele teha saaksime! Mina muudkui heegeldan sulle ja sina muudkui kood mulle.»

«Jah,» ütles Liisu, «tegelikult pole seal midagi rasket ega keerulist.»

«Mitte kõige vähematki,» toetas Prita. «Kui ma suureks saan, ei kavatsen ma ühtegi kootud või heegeldatud asja poest osta!»

«Just minu mõte,» väitis Liisu. «Me hakkame kas või juba homme su nukule mütsi kuduma. Kampsuni ja kinnastega pead veel natuke ootama, enne on mul vaja nende tegemine selgeks saada.»

«Ma ka ei oska veel laudlina heegeldada, ainult käevõrusid,» selgitas Prita, «kuid küllap ma varsti oskan!»

KES LIIGUB KÕIGE AEGLASEMALT?

Kolmevarbaline laiskloom. Maapinnal suudab ta 1 minutiga läbida vaid 1,8—2,4 m. Puu otsas ronib laiskloom kiiremini ja jõuab minutis edasi 4,5 meetrit.

Vee-elanikest on kõige aeglasem merisaar. Tema ujumiskiirus on alla 10 km tunnis.

KUI RASKE ON KASS!

Tavaline kodukiisu pole eriti raske, tema võib kaaluda 1,5—2,5 kg.

Praegustel andmetel elas maailma raskeim kass Austraalias. Tema nimi oli Himmy ja ta kaalus 21,3 kg.

Maailma kergeim kass elab Ameerika Ühendriikides. Kahe aasta vanusena kaalus siiami kiisuke vaid 800 grammi.

KUST PÄRINEB APELSIN!

Vanast Hiinast. Apelsin on üks maailma vanimaid viljapuid. Ka nime on see puuvili saanud sünnimaa järgi: hollandi keeles tähendab apelsin hiina õuna.

16. sajandil hakati apelsine kasvatama ka Euroopas, kõigepealt Portugalis ja Hispaanias. Tänapäeval kasvatatakse apelsine kõikidel mandritel. Kõige rohkem apelsine kasvatatakse praegu Ameerika Ühendriikide lõunaosas.

Apelsinipuu kasvab 10—12 m kõrguseks. Teadaolev kõige raskem apelsin kaalus 2 ja pool kilogrammi.

HARRY TAMMSALU

Jõuluks toodi tuppa ikka jõulupuu. Selleks oli üksjalg kadakas. Alumised oksad said ära nüsitud ja keskelt veel harvendatud. Siis tõmmati puuke nõõrijupiga aampalgi külge. Kuused kasvasid ainult mõisa metsas ja neid ei lubatud sealt võtta. Kadakas sai toodud Hanilaiult või Suurekivi mäe ääre alt. Seal oli ilusaid üksjalgu.

Keedetud progandeist ja kaalikaist lõigati kandilised kuubikud ning riputati kadakaokstele.

Taat keetis jõuludeks õlut. Rüüpas aeg-ajalt, oli lõbusam kui muidu ja tõstis harmoonika põlvedele. Aga enne kui lõõtsa sirgu sai, alustas Emm õe Miinaga jõululaulu. Kui lauluga just keskpaika jõuti, kostis rehaltse ukse tagant:

TÖNU SEERO

Lumememmekas

Mari ja Jüri tegid lumememme. See tuli üsna ilus. Ainult nägu sai tal virilavõitu. Kuid miks ei või üks lumememm teistest veidi virilama näoga olla! On ju mõni lapski teisest lapsest virilam. Nõndamoodi mõtlesid Jüri ja Mari ja jätsid

lumememme suu söetükid nii, nagu need olid.

Viril lumememm jäigi nüüd nende majaesist valvama. Kui lapsed väljas ukerdasid ja enda üleni lumiseks tegid, vaatas lumememm seda virilalt pealt. Aga ta ei öelnud midagi. Kuid õhtul, kui lapsed koju tulid, oli vanematel alati teada, et nad olid üleliia lumes trallitanud. Ja nii kogu aeg.

«Kust küll isa ja ema meie koerustest alati teada saavad?» imestasid Mari ja Jüri. Äkki jäid nende pilgud virilal lumememmel peatuma. «Äkki lumememm kitub?» ütles Jüri ja pani lund

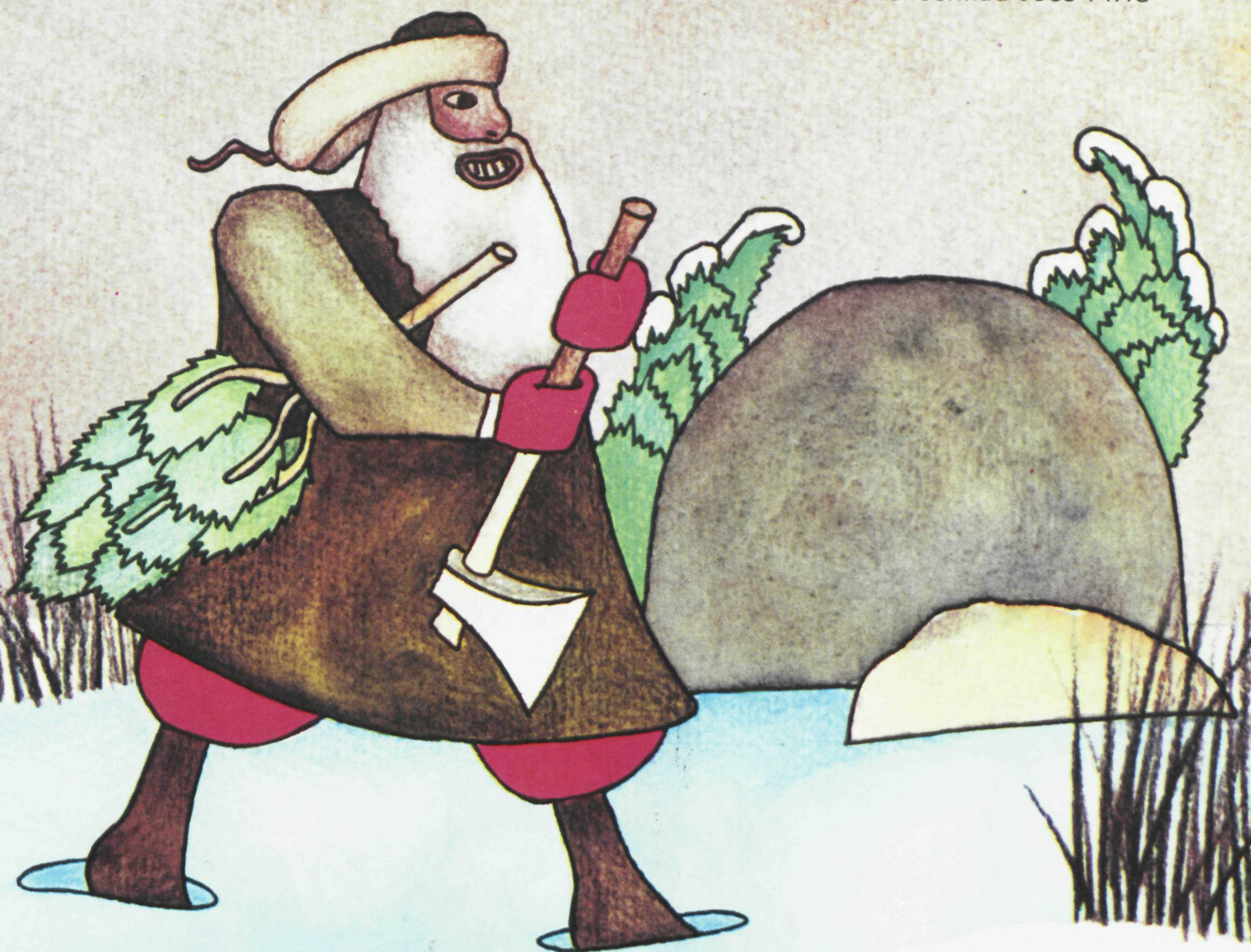
Naarisa jõulud

Illustreerinud JUSS PIHO

«Määää!» See tuli nii ootamatult, et kõik peale taadi kokkusid hirmsasti. Taat naeris.

Laul jäigi sedakorda katki, sest mindi loomi vaatama, viidi neile jõululeiba. Aga pärast seda tõmbas Taat lõõtsa kortsud laiali ...

Kerisel oli kahetoobine malmkatel soojas, lihad sees. Sealt võis jõulude ajal võtta. Nii palju, kui oleksin tahtnud, ei tohtinud, sest siis hakkas Emm hurjutama. Tuulikujahudest sepikut oli ka ... Kui liha katlast otsa sai, siis tohtis leiva- või kartulitükiga priipärast katlapõhjast lihapuru rüüstata. Mäletan, et põhud olid ikka maas. Kord võtsin kaks kõrkjapõhjaga tooli ja pika pingi. Tassisin need kõik põhu peale, pugessin põhu ja pinkide alla ning mõtlesin, et olen nüüd koopaelanik ...

Mari saapasäärde. Ta tahtis näha, kas vanemad ka sellest teada saavad. Õhtul saigi Jüri ema käest võtta. Nüüd oli poisil kõik selge. Ta läks järgmisel päeval lumememme juurde ja ütles: «Igavene lumememmekas!»

Lumememm vaatas talle virilalt otsa, aga ei vastanud.

«Kaebupunn!»

Lumememmel oli ikka samasugune vaikiv ja viril nägu ees.

«Kui sa veel kitud, lõhun su ära!» ähvardas Jüri.

«Ära lõhu!» ehmus nüüd lumememm. «Tee mulle parem naeratus

näole. Ausõna, ma ei taha mitte kuidagi lumememmekas olla. Aga sa ju tegid mulle sellise virila näo, mis ma parata saan.» Jüril polnud selle vastu midagi. Ta aetas lumememme näos paar sötükikest ümber ja sinna ilmuski lõbus naeratus. Selline lumememm küll lumememmekas polnud.

Kui lapsed mõni teine kordki nüüd kodus oma lumevallatuste pärast võtta said, siis teadsid nad, et lumememm polnud kaevanud. Sest lumememm, kellel on naeratus näol, ei kaeba. See on samamoodi lastegi puhul.

Mari-Liis

MALLE ALEKSIUS

Sel aastal tuli jõuluvana suure müra ja käraga. Algul koputas ta uksele vaikselt, siis kõvemini. Seejärel andis ta pikalt kella ja kobistas jalgu vastu uksematti. Ta oleks nagu kartnud Mari-Liisi juurde hiljaks jääda.

Ema avas ukse. Jõulutaat teatas otsemaid, et tal on küll vitsakimp kaasas, kuid tegelikult on ta hirmus sõbralik. Muidugi oli tal kaasas suur kingikott. Mari-Liis seadis enda salmi ütlemata.

Jõuluvana polnud kuskile kiiret. Ta hakkas pikalt-laialt heietama oma elust Jõulumaal. Seal olevat puhas õhk ja säravvalge lumi, kenad härmas habemega päkapikud ja punaste ninadega jõulutaadid. Nüüdsel ajal olla nende päkapikkudega üks igavene häda. Nad on laisaks muutunud, käivad töö ajal iga poolte tunni takka töökoja puhkeruumis ninatubakat nuusutamas. Mari-Liis ootas kannatamatult jõuluvana jutu lõppu. Aga jõulutaadil juttu jätkus.

Ta rääkis, et need materjalid, millest kingitusi meisterdatakse, tuuakse Jõulumaale Lõunamaalt. Tee Lõunamaalt Jõulumaale on pikk. Osa materjalidest kaob selle tee peal ära, paber läheb hallitama, vildikad hakkavad otstest värvi välja ajama ja plastmassi tekivad praod. Jõulumaa asub Põhjamaade Liidus. Sellepärast peavad jõuluvana kõikidest kingitustest viima pooled Põhjamaade

Arg jänes

*Jänkul puhvis saba,
istub kännu taga.
Hiilib siitpoolt, hiilib sealtpoolt:
kas on hunti näha?*

6-aastane JAAN KÖRGEMA Tallinnast

Illustreerinud HELDUR LARETEI

si joulud

Liidu Ülemkingitustesaaajale. Ülemkingitustesaaaja kijas on hunnikutes komme ja piparkooke, nukke, elektronmänge, raamatuid, värvipliiatseid ja mida kõike veel.

Mari-Liis muutus päris rahutuks. Ta kratsis ühe jalaga teist ja siis teise jalaga esimest. Jõuluvana rääkis ja rääkis ning Mari-Liis tundis, et pisarad pole enam mägede taga. Õnneks teatas nüüd jõlutaat, et Mari-Liisile sai kõik õigel ajal valmis tehtud, sest ta oli aasta läbi väga hea laps. Jõuluvana ütles veel: tänavu tuli ta Mari-Liisi juurde jääkaru seljas, sest Jõulumaa autodele ei jätkunud bensiini. Tema jääkarul olevat koguni kuljused kaelas. Mari-Liisi meel läks üsna rõõmsaks, kui ta endale kuljustega jääkaru ette kujutas.

Nüüd lamas ta voodis ja tema kõrval laual olid kingitused: nukumaja ja väike plastmassist beebivanker ning ilusate piltidega raamat. Mari-Liis pani silmad kinni ja tundis, kuidas uni silma tuli. Veel kord enne uinumist tahtis ta oma nukumaja vaadata. Näe imet! Maja teisel korrusel kõlgutas jalgu üks härmas habemega päkapikk ja muigas ühe suupoolega. Kuidas päkapikk oli tuppa lipsanud, seda Mari-Liis ei näinud. Tema silmalaud vajusid uuesti kinni. Jõulurahu oli taas maa peal.

Talv

*Hunt sai talveks uued püksid,
jänes uue karvamütsi.
Reinuvader, kaval mees,
istub oma uru sees.*

Lumeonn

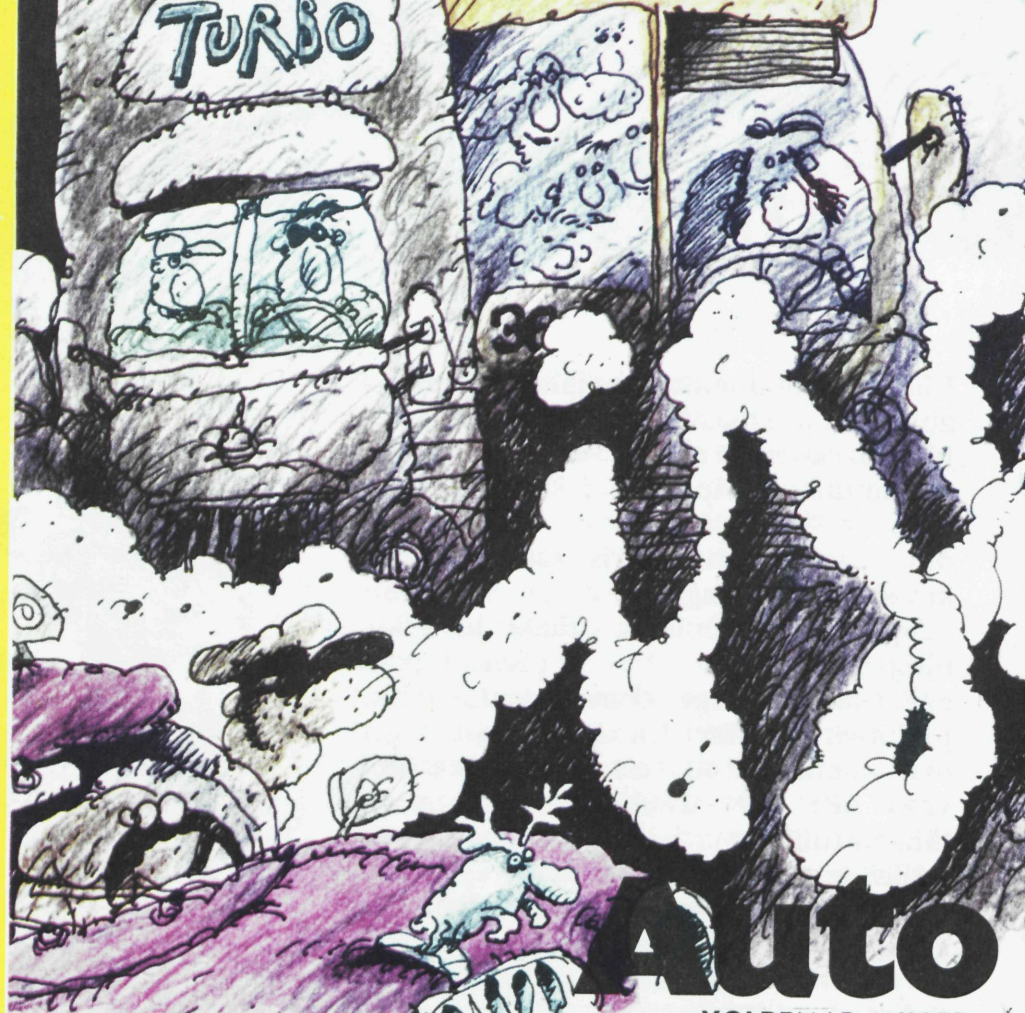

Kord, kui ma aknast välja vaatasin, nägin traktorit suurt kuhja lund kokku lükkamas. Järsku tuli pähe mõte teha sinna lumeonn. Leidsin vana kühvli ja läksin onni kaevama. Algul oli raske, sest lund oli palju ning peal olid suured kamakad. Kaevasin käigu ja hakkasin seda seest laiemaks tegema. Lõpuks saigi lumetuba valmis. Ukse maskeerisin suure lumekamakaga. Tuppa viisin vana vaiba ja väikese kuuse. Õhtul panin põlema ka näariküünla. Nii saigi minu lumeonn valmis.

RAIGO PEOSALU, Paide 1. Keskkooli IIc kl. õpilane

«Liuväljal» — joonistanud ANNIKA LIIV

VOLDEMAR MILLER

Auto turtsus, paukus ja torises, aga käima ei läinud. Ta ei tahtnudki sõitma minna, sest mis sõit see on: vähenda muudkui kiirust, pidurda iga vöötraja ees, seisa fooritule taga. Saad vaevalt hoo sisse, kui jälle pidurda ja seisa. Peremees läks abi järele. Unustas käigu sisse, jättis piduri peale panemata.

Auto mõtles: «Auto — mida see tähendab? — Ise. Ma olen Ise. Ja päris täisnimi, see on ju Automobile — Iseliikur. Iseliikur olen ma! Ei vaja ma mingit sidurit-pidurit.»

Ja auto hakkas liikuma, veeres kallakut pidi alla. Mootor läks käima. Auto sõitis õuest välja tänavale. Lisas kohe kiirust. Kihutas peatumata üle vöötraja, ei pannud tähelegi vöötraja fooritulesid; tundis rõõmu sellest, kui inimesed ta eest hirmunult eemale kargasid. Ka militsionääri sauast ja vilest ei hoolinud ta.

Illustreerinud HJLLAR METS

Ise

Ristteel lipsas ta kiirust lisades kõrvalt tuleva auto eest läbi ja jõudis linnast välja maanteele.

«Vaaf! See on sõit!» rõõmustas auto.

Ei hoolinud kiirust piiravatest märkidest, kihutas aga edasi. Millekski ei püüanud ta märki, mis hoiatas järsu kurvi eest, lisas aina kiirust.

Kui tee rataste alt kadus, rõõmustas: «Lendan! Lendan! Ma lendan!»

Ja lendaski kõrgelt teetammilt alla. Tegi kolm kukerpalli.

Miks siis nõnda läks!

Aga sellepärast, et peremees oli liiga tark, oskas ladina keelt ja auto õppis temalt ka. Nii sai ta teada, et auto, see on «ise», ja automobil-automobile — «iseliikur».

Kui suured on päkapikud?

Mulle meeldib talv, sest siis hakkavad käima päkapikud. Siiani uskusin kindlalt, et need väikesed mehikesed on olemas, aga nüüd on mul pisike kahtlus.

Ühel õhtul käskis isa meil vennaga magama minna. Võtsime oma sussid ja viisime kööki ankalauale. Isa vaatas mulle otsa ja küsis: «Huvitav, miks päkapikud mulle midagi ei too?» Siis tõi ta koridõrist oma saapa ja pani selle meie susside kõrvale. Järgmisel hommikul oli meil kõigil kole küre. Minul kooli, isal ja emal tööle, Mariusel lasteaeda. Äkki jooksis Marius kööki akna juurde ja hõikas meid. Minule ja vennale olid päkapikud pannud kummalegi neli kommi. Isa saapast piilus välja kilekott ja selles oli saiapäts. Isa oli hirmus õnnetu. Ta oleks ka kommi tahtnud, sest ta on meil maiasmokk. Sellel hommikul oli meil väga lõbus. Isa oli nii õnnetu oma saiapätsi pärast, et me andsime talle kumbki ühe kommi ja kaks kommi emale ka. Nüüd ma vahel mõtlen, et päkapikk on ju väike. Kuidas ta jõuab saia üles kolmandale korrusele tassida? Võib-olla see ei olnudki päkapikk? Mariusele pole ma oma mõtetest rääkinud. Las tema usub, et päkapikud on olemas. Järgmisel talvel ma proovin piiluda, kes meile kommi toob.

MARLIIS MITT, Rapla 1. Keskkooli Vb kl. õpilane

«Lumememme ehitamas» — joonistanud TUULI SOOTS

Miks tammel talveks tihti lehed külge jäävad, selle kohta teab rahvasuu kõnelda järgmise loo. Vanapagan käinud taevataadi käest alla lunimas, et lubagu too kas või kordki põrguisandal omatahtsi tegutseda. Taevaisa olnud pealekäimisest nii tüdinud, et viimaks nõustunud: «Olgu! Aga ainult ühel tingimusel. Sa saad vabad käed vaid siis, kui kõik lehtpuud enne kevadet raagu lähevad.»

Vanatühi olnud silmapilk nõus. Ta ei teadnud, et Jumal läkitas oma lemmikpuule tammele salajase käsu lehed alles jätta. Talve tulekul hõõrus põrguvürst rõõmuga käsi. Puud paistsid minevat raagu nagu igal aastal. Ainult ühel puul olid lehed veel küljes. Aga pikk talv oli ees ja Vanapagan kindel, et enne kevadet on seegi puu paljas.

Mida enam kevade poole, seda murelikumaks vanatühi muutunud. Käinud iga päev tammepuid uurimas. Lõpuks, kui talve viimane päev käes, vihastanud põrguisand koledal kombel. Karanud tamme kallale, hakanud seda sakutama, kolkima ja raputama. Kõiki lehti polnud ta ometi puult maha saanud. Nii jäänud Vanapagan järjekordselt kaotajaks pooleks. Aga loo mälestuseks olevat tammel siiani talviti lehed küljes, servad sakilised, otsekui rebitud, ja tüvi muhklik, otsekui raskeid hoope saanud. Kes ei usu, mingi ja vaadaku järele.

Loodusteadlased annavad lehtede okstel püsimisele teistsuguse selgituse. Tamme pere, kuhu kuulub ligi 500 liiki, on pärit soojalt lõunamaalt. Seal on puud igihaljad ega heida igal aastal lehti maha. Eesti on tamme jaoks karm põhjamaa, siit põhja poole kasvab harilikku tamme vaid Lõuna-Soomes. Tamm unustab lehed poetada sellepärast, et pole siinsete oludega päriselt kohanenud. Vaadake tamme

Pildistanud HENDRIK RELVE

Tamme-Lauri tamm Urvastes on Eestis jämedaim. Tüve ümbermõõt on 8 m.

TAMM

lehti! Need on paksud ja nahkjad nagu mõnel igihaljal troopilisel taimel, mida meil võib näha vaid kasvuhoones.

Tamme kutsutakse puude kuningaks. Tal on kuninglikult uhke kasv ja pikk iga. Eesti jämedamate tamme ümbermõõt küünib üle seitsme meetri ja vanus üle poole tuhande aasta. Meist lõuna pool, kus ilmastik on harilikule tammele soodsam, kasvab ka üle 10-meetrise ümbermõõduga ja ligi 2000 aasta vanuseid hiiglasi.

Tamme seeme on pähkli moodi tuum tõru sees. Seegi on kuninglikult raske. Tuum kaalub rohkem kui 5-kopikaline münt ja on näiteks kuuse seemnest 400 korda raskem. Kui tuuma üks ööpäev vees leotada,

muutub see söödavaks. Leotatud tõrutuumi võib kuivatada, jahvatada ja koogiks küpsetada. Põhja-Ameerikas on elanud indiaanlasi, kellele tammetõrujahu oli peamiseks leivajahuks.

Ka tamme juur on võimsam kui teistel puudel. Jäme peajuur võib ulatuda põhjaveeni välja. Paljud rahvad on pidanud tamme piksejumala puuks. Pikne lööb tõesti sagedamini tammepuusse kui teistesse puudesse. Tema latv ulatub ju tihti teistest kõrgemale ja juur sügavamale. Ta tõmbab välku ligi nagu piksevarras. Seepärast ei maksa äikese ajal puude kuninga krooni alla vihmavarju minna.

HENDRIK RELVE

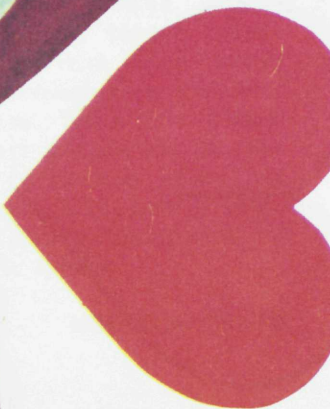
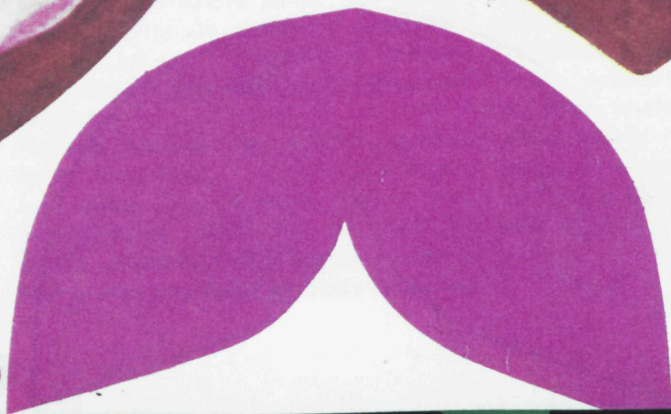
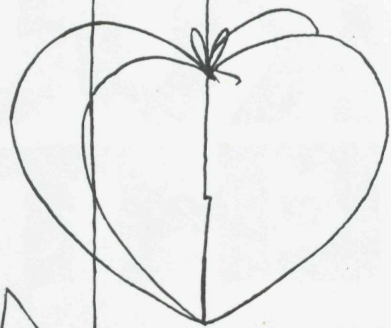
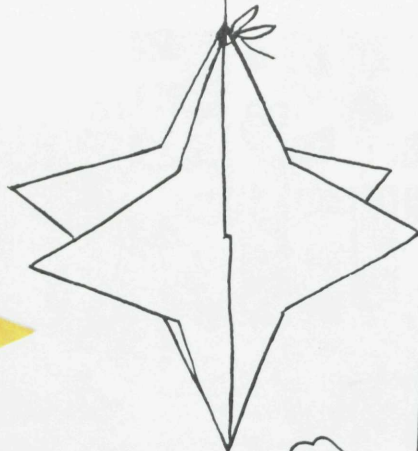
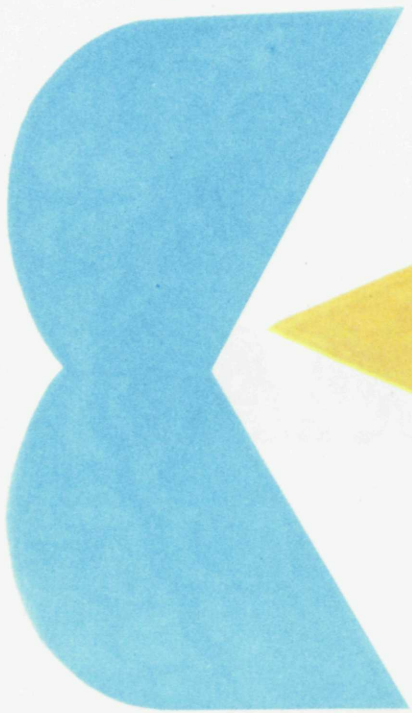
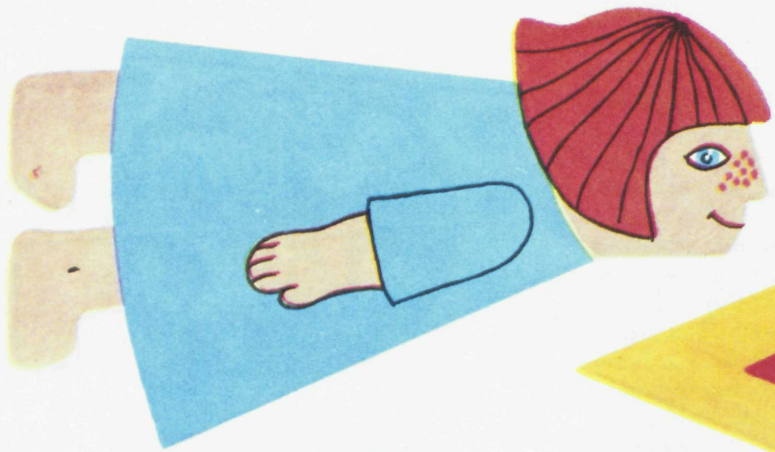
KUUSE- EHTED

Lõika kuuseehted musta jämedat piirjoont pidi välja. Märgitud kohtadesse tee sisselõiked. Nende abil ühenda inglid käte ja tiibadega ning südamete ja tähtede pooled teineteisega. Poolte liitumiskohast torka nõela abil niit läbi ja riputa ehe kuusele.

Nende kujundite järgi võid värvilisest paberist ehteid juurde teha. Kui sul mõlemalt poolt värvilist paberit või pappi ei ole, liimi kaks värvilist paberit kokku.

Joonistanud HELI VEIGEL

KUS ON LAPSED, KES EHTISID JÕULUPUU!
MITU NEID ON!

IGALE LAPSELE ON JÕULUVANA HABEMES PEIDUS KINGITUS.
LEIA NEED ÜLES JA VÄRVI ÄRA.

Joonistanud KURTI VOO!

Lasteajakiri «Täheke» nr. 12. 1989. Ajakiri asutatud jaanuaris 1960. Ilmub kord kuus. EKP Keskkomitee Kirjastus. Toimetuse address: Tallinn 200 109, Pärnu mnt. 67-a. Toimetus käsikirju ei tagasta.

Kolleegium: E. Haamer, R. Järvi, E. Mardi, H. Mänd, K. Paju, H. Raatiste, V. Variksaar. Telefonid: peatoimetaja E. Mardi 681-495, vastutav sekretär V. Variksaar 681-497, vanemtoimetaja J. Rannap 681-497, kunstiline toimetaja J. Tammsaar 681-400, toimetaja E. Allikmaa 681-538, tehniline toimetaja A. Lill 681-496, sekretär-masinakirjutaja A. Kuuskemaa 681-400.

Laduda antud 30. 10. 1989. Trükkida antud 23. 11. 1989. Trükiaru 75 000. Ofsetpaber nr. 1. 60x90/8. Trükipoognaid 2. Arvestuspoognaid 2,91. Tingvärivõmmiseid 8,0. Tellimise nr. 4508. EKP Keskkomitee Kirjastuse trükkikoda, Tallinn 200 090, Pärnu mnt. 67-a.

Esikaanel PIRET SELBERGI joonistus.

Детский журнал «Тяжеке» («Звездочка»). На эстонском языке. Выходит один раз в месяц. Типография Издательства ЦК КП Эстонии, Tallinn, 200090. Пярну маantee 67-а. Адрес редакции: ЭССР Tallinn, 200109. Пярну маantee 67-а. Цена 20 коп. Объем 2 печ. листа. Тираж 75 000. Заказ 4508.

Valgamaa

Valgamaa rahvarõivad moodustasid omapärase rühma nii vanade nähtuste kui ka lätipäraste joonte poolest. Eriti paistsid sellega silma Hargla rahvarõivad. Seal kanti veel 19. saj. keskel varem Kagu-Eestis laialt levinud halle või valgeid villaseid ülerõivaid. Valgamaaga lõpetame Eesti rahvarõivaste tutvustamise. Rahvarõivad olid meie esivanemate ilumeele väljendajaks ning traditsioonide ja töökspidamiste kandjaks. Millisest maakonnast on pärit sinu vanavanemad! Milliseid rahvariideid kandsid sinu vanavanavanemad! Püüa see ise välja uurida!

Joonistanud VIIVE NOOR

HARGLA

